

Голові разової спеціалізованої вченої ради
PHD 12699
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
доктору географічних наук, доценту,
доценту кафедри географії та менеджменту
туризму
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Бучко Жанні Іванівні

В І Д Г У К

офіційного опонента, доктора географічних наук, професора
Барановського Миколи Олександровича
на дисертаційну роботу **Тіміш Родіки Яковлівни**
на тему «Геопросторові аспекти формування ринку сільськогосподарської
органічної продукції обласного регіону України», що подана
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 106 Географія з галузі знань 10 Природничі науки

Актуальність обраної теми дослідження. В різні часи сільське господарство відігравало особливу роль у забезпеченні населення продуктами харчування. Органічне сільське господарство є одним із ключових напрямів забезпечення сталого розвитку аграрної сфери та підвищення якості харчової продукції. Посилення попиту на якісні, екологічно безпечні, генетично незмінені продукти, особливо на ринках країн ЄС, створює нові можливості для розвитку органічного виробництва в Україні. Це також сприяє зміцненню конкурентних позицій нашої держави на світовому ринку агропродовольчої продукції.

Україна поступово розширює виробництво та експорт органічних продуктів. Водночас розвиток органічного сектору в Україні ускладнюється низкою чинників, зокрема воєнними діями, тимчасовою окупацією сільськогосподарських угідь, а також недостатнім рівнем розвитку агрологістичної інфраструктури. У цих умовах особливого значення набуває комплексне географічне дослідження органічного виробництва на регіональному рівні, яке включає аналіз чинників його розвитку, оцінку територіальних відмінностей, ефективності управління ресурсними потоками та формування ринку органічної сільськогосподарської продукції.

Обрана тема відповідає проблематиці дисертації з галузі знань

10 Природничі науки та спеціальності 106 Географія.

Дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідною темою кафедри географії України та регіоналістики географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Просторове планування і трансформаційні процеси регіонального розвитку Карпато-Подільських областей України» (реєстраційний номер 012U100332).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження Тіміш Р.Я. є достовірними та науково обґрунтованими.

Отримані здобувачкою результати та сформульовані висновки дисертаційного дослідження характеризуються високим рівнем обґрунтованості завдяки глибокому аналізу в роботі фундаментальних теорій і концепцій суспільної географії, аграрної та регіональної економіки, опрацюванню майже 240 наукових і методичних праць у сфері аграрної політики, органічного сільського господарства та ринку органічної продукції. Обґрунтованість результатів роботи забезпечується застосуванням системно-структурного, хорологічного, синергетичного та біхевіористичного підходів, порівняльного, абстрактно-логічного, картографічного, статистичного та соціологічного методів дослідження.

Аргументованість наукових положень, що виносяться на захист, забезпечена аналізом нормативно-правової та інформаційної бази, зокрема законів України, постанов Кабінету Міністрів України, стратегій, концепцій, інших нормативних документів у сфері аграрної політики, виробництва, обігу та маркування органічної продукції, матеріалів державної служби статистики України, Головного управління статистики в Чернівецькій області.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертаційної роботи положення, які торкаються постановки проблеми загалом, окремих її аспектів, вказують на те, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, мають перспективи для подальшого аналізу, що свідчить про актуальність і своєчасність виконаного дослідження.

Наукова новизна положень, висновків та результатів, одержаних у дисертації. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні її авторкою перспектив розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції на регіональному рівні. Тіміш Р.Я. вперше розробила алгоритм суспільно-географічного дослідження ринку сільськогосподарської продукції обласного регіону (графічне представлення с. 47), встановила суспільно-географічні особливості використання інтегрального потенціалу території та функціонування органічного сільського господарства (розділ 2), створила авторські моделі сценарного прогнозування, регіонального планування розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції обласного регіону (с. 186–199), запропонувала шляхи розвитку органічного сільського господарства та обґрунтувала пропозиції щодо вдосконалення геопросторової організації аграрних утворень у Чернівецькій області (с. 148–149).

На базі первинної статистичної інформації створено низку якісних картографічних моделей «Сертифіковані виробники органічної сільськогосподарської продукції в Україні» (с. 146–147), а на результатах соціологічного опитування споживачів – карт з аналізу обізнаності населення з виробництвом органічної аграрної продукції та попиту на окремі види продукції (додатки на с. 335–345).

Здобувачкою на основі критичного аналізу наукових джерел і нормативних документів поглиблено теоретико-методологічні основи суспільно-географічного дослідження органічного аграрного виробництва (33–41) та удосконалено обґрунтування концептуальної структури органічного ринку обласного регіону (с. 31–32).

В роботі отримали подальший розвиток теоретико-методологічні основи дослідження формування регіональних аграрних ринків (с. 42–45), методики формування модельних рядів попиту на органічну продукцію (с. 180–184), а також напрями вдосконалення геопросторової організації аграрних утворень області на базі логістичної вертикальної та горизонтальної кластеризації (с. 160–161).

Отже, ступінь наукової новизни проведеного дослідження, сформульованих у ньому положень, висновків і рекомендацій відповідають вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки та спеціальності 106 Географія.

Стиль викладання дисертації, відповідність її тексту встановленим вимогам. Дисертаційна робота за структурою, змістом, обсягом та оформленням відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до написання дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальності 106 Географія. Виклад матеріалу дисертаційної роботи логічний, положення та висновки аргументовані, мова доступна, грамотна та термінологічно точна.

Дисертація Тіміш Р.Я. є самостійною науковою працею, в якій відображені власні ідеї й напрацювання авторки, що дозволили розв'язати поставлені в роботі завдання, містить теоретичні положення та висновки, сформульовані здобувачкою особисто.

Використані в дисертаційному дослідженні ідеї й положення інших науковців мають відповідне посилання і вживаються з метою підкріплення ідей авторки. Отже, робота цілком відповідає вимогам академічної доброчесності й не містить академічного плагіату.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані в дисертаційному дослідженні результати мають теоретичне і практичне значення. Розроблені та обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації поглиблюють теорію географії сільського господарства, аграрної економіки та створюють передумови для подальшого розвитку у них нового напрямку досліджень, пов'язаного з формуванням ринку органічної продукції.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування та розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції Чернівецької області, а також

удосконалення геопросторової організації органічного господарства цього регіону, які базуються на використанні модельних рядів попиту та результатах авторського економетричного моделювання.

Результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися для вдосконалення засад державної регіональної політики, стратегій розвитку регіонів, для формування перспективних напрямів розвитку й розроблення рекомендацій щодо удосконалення геопросторової організації органічних агроформувань в Україні.

Конкретні результати дослідження впроваджено у навчальний процес географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича при викладанні навчальних дисциплін «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування», «Моделювання й прогнозування розвитку регіонів України і ГІС», «Стратегічне та просторове планування і управління в сучасних умовах» (довідка №16/19-1062-26 від 12.03.2026 р.). Запропоновані авторкою роботи перспективні напрями формування та розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції обласного регіону використано під час актуалізації Стратегії розвитку Чернівецької області (довідка №01.6057-1773 від 13.03.2026 р.).

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи Тіміш Р.Я. логічна, дослідження завершене, свідченням чого є отримані відповідно до поставленої мети й наукових завдань результати. Робота представлена у формі рукопису, який відповідає нормативним вимогам щодо оформлення результатів наукових досліджень дисертаційного рівня. Вона написана державною мовою. Зміст дисертації відповідає галузі знань та спеціальності, за якою робота подана до захисту.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, які включають 15 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи суспільно-географічного дослідження ринку сільськогосподарської органічної продукції» здійснено критичний аналіз підходів до визначення понять «органічне сільськогосподарське виробництво» та «ринок сільськогосподарської органічної продукції», проаналізовано нормативно-правове забезпечення органічного сільськогосподарського виробництва, розроблено алгоритм суспільно-географічного дослідження ринку органічної сільськогосподарської продукції обласного регіону.

Другий розділ «Передумови формування та чинники розвитку ринку сільськогосподарської органічної продукції в Чернівецькій області» містить детальний аналіз інтегрального потенціалу Чернівецької області для розвитку органічного сільського господарства, який охоплює оцінку географічного положення регіону, природних, соціально-економічних, екологічних чинників й традиційної орієнтації на екологічне чисте аграрне виробництво.

У третьому розділі «Органічне сільське господарство» розкрито напрями виробництва органічної сільськогосподарської продукції в основних галузях сільського господарства, у грибництві, аквакультури, виробництві морських

водоростей, харчових продуктів та органічних кормів; розглянуто динаміку розвитку органічного сільського господарства в Україні; проведено опитування операторів у сфері виробництва органічної продукції; викладено напрями удосконалення територіальної структури органічного сільського господарства шляхом формування кластерів вертикальної та горизонтальної інтеграції.

Четвертий розділ «Перспективи розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції обласного регіону (на прикладі Чернівецької області)» містить комплексний аналіз формування та оцінювання споживчого попиту на органічну продукцію в Україні та в Чернівецькій області, який проведений з урахуванням демографічних, соціально-економічних та поведінкових характеристик населення; модельні ряди попиту на органічну продукцію в Чернівецькій області та економетричне моделювання залежності цього попиту від рівня цін і доходів населення.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації Тіміш Р.Я. опубліковані в семи статтях, у т.ч. в одному виданні, що індексується в науково-метричній базі Web of Science, а також у дев'яти матеріалах конференцій. Загалом із теми дисертаційного дослідження опубліковано 16,5 наукових праць, у яких відображені основні результати здобувачки наукового ступеня «доктор філософії». З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та розробки, які належать здобувачці особисто. Кількість, обсяг і зміст опублікованих праць відповідають вимогам п. 8 чинного «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» і надають авторці право публічного захисту.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження, зауваження та пропозиції. Поряд із безперечними здобутками, дисертаційна робота містить кілька дискусійних положень.

1. В роботі недостатньо чітко розмежовані поняття «органічний сільськогосподарський ринок» і «ринок органічної сільськогосподарської продукції», «органічне землеробство», «органічне сільськогосподарське виробництво», «органічне сільське господарство» та «органічне виробництво». Із тексту дисертації важко зрозуміти, авторка роботи використовує їх як синоніми, чи це все ж різні поняття. Глибшого аналізу потребує огляд наукових праць, об'єктом дослідження яких є саме ринок органічної сільськогосподарської продукції, а не суміжних із ним понять (с. 28–32).

2. Певного впорядкування потребує структура роботи. Так, аналіз земельного фонду (п. 2.4.2) логічніше віднести до характеристики природних, а не економічних передумов і чинників, залишивши в цьому підрозділі лише аналіз розподілу підприємств за розмірами сільськогосподарських угідь. Аналогічне зауваження стосується п. 2.5.1 «Стан земельних ділянок», який логічно об'єднати з аналізом ґрунтового покриву та структури земельного фонду. Потребує додаткового обґрунтування доцільність включення до роботи п. 3.3 «Виробничо-територіальні типи органічного сільськогосподарського

виробництва країн ЄС» (с. 149–158), адже тема дисертаційного дослідження зосереджена на обласному рівні в межах України.

3. Підрозділ 4.2 містить надмірну деталізацію географічного розподілу відповідей респондентів на запитання «Анкети споживача», тоді як власне особливості формування ринку сільськогосподарської продукції в Україні в цьому підрозділі чітко не сформульовані.

4. Використання в роботі (п. 4.3) системи коефіцієнтів схильності до купівлі органічних товарів (Кс.) для визначення потенційного попиту на окремі види органічної продукції є цілком виправданим. Однак конкретні значення цих коефіцієнтів (до прикладу 0,4 – для молодого населення та 0,25 – для осіб віком 56+), запропоновані авторкою роботи для вікового профілю споживачів, рівня доходу та місця проживання (с. 193–195), потребують детальнішого обґрунтування.

5. Економетричні методи є ефективним інструментом оцінки залежності обсягу попиту на органічну продукцію від зміни ринкових умов і фінансового стану населення Чернівецької області. Водночас у роботі бракує повноцінного аналізу результатів їхнього використання (с. 197–199), зокрема не зазначені кількісні зміни залежної змінної (обсягів попиту) від зміни ціни і доходів. Для половини видів органічної продукції коефіцієнти детермінації у рівняннях регресії є низькими, що поряд із відсутністю у підсумковій таблиці (4.13) меж достовірності вказує на часткову адекватність моделювання.

6. У роботі зустрічаються окремі неточності, смислові неузгодженості, стилістичні огріхи та структурні диспропорції. Не зовсім коректними є назва підрозділу 4.1 «Ринок продовольства сільськогосподарської продукції» (с. 165) чи словосполучення «Складність соціального стану у сільській місцевості» (с. 174), «Виробники органіки» (с. 175). Для карт доречніше було б обрати іншу систему координат, оскільки наявний формат спотворює контури України (с. 146–147, додатки на с. 335–345).

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними і їх варто розглядати як шляхи подальшого розвитку обраного здобувачкою напряму географічного дослідження ринку органічної сільськогосподарської продукції обласного регіону України.

Загальний висновок та оцінка дисертації щодо присудження ступеня доктора філософії. Дисертація Тіміш Р.Я. на тему «Геопросторові аспекти формування ринку сільськогосподарської органічної продукції обласного регіону України» є завершеною науковою працею, в якій представлено результати географічних досліджень у сфері органічного аграрного виробництва. Робота має практичну цінність, містить наукову новизну та обґрунтовані достовірні результати, які в сукупності забезпечують вирішення важливого науково-практичного завдання.

Дисертаційна робота Тіміш Родіки Яковлівни відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами, внесеними згідно з

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року №341, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 та зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 2024 року № 507, а також «Вимогам до оформлення дисертації», затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки від 31 травня 2019 року № 759, а її авторка, Тіміш Родіка Яковлівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 106 Географія з галузі знань 10 Природничі науки.

Офіційний опонент:

доктор географічних наук, професор,
професор кафедри географії, туризму та
спорту Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя

Микола БАРАНОВСЬКИЙ

04 травня 2026 року

Підпис проф. Барановського М.О. засвідчую
Провідний фахівець Мей Михайленко К.В.